

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ
BİLGİSAYAR MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ

Bilgisayar Ağları
Ders Notu

Murat ÖZALP
BİLECİK
1 Ocak 2023

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ	v
TEŞEKKÜR	vi
1 GİRİŞ	2
2 OSI MODELİ (OSİ KATMANLARI)	3
2.1 Katmanlar	3
2.1.1 Fiziksel Katmanlar	3
2.1.2 Veri Bağı Katmanı	4
2.1.3 AĞ Katmanı (IP)	4
2.1.4 Taşıma Katmanı	5
2.1.5 Uygulama Seviyesi Katmanlar	7
2.1.6 Aktarım Verimliliği	7
3 TEMEL KAVRAMLAR	9
3.1 Band Genişliği (Bandwidth)	9
3.2 Temel Band (Base Band)	9
3.3 Geniş Band (Brood Band)	10
3.4 Paralel ve Seri İletişim	10
3.5 Haberleşme Kanalı Modları	10
4 İLETİM ORTAMLARI	11
4.1 İKİ TELLİ BAKIR TELEFON HATTI	11
4.2 KOAKSİYEL (COAXIAL) KABLO	11
4.3 BÜKÜMLÜ ÇİFT KABLO	14
4.3.1 UTP (UNSHILDED TWISTED PAIR) Korumasız Bükümlü Çift	15
4.3.2 STP(SHILDED TWISTED PAİR)	15
4.3.3 FTP(FOİLED TWİSTED PAİR)	15
4.3.4 S/FTP	15

4.4	FREKANSLARINA GÖRE BÜKÜMLÜ ÇİFT KABLO	15
4.5	ÇAPRAZ VE DÜZ KABLO	16
4.6	FİBER OPTİK KABLO TÜRLERİ	18
5	IP ADRESİ VE HESAPLAMALARI	22
5.1	IP Sınıfları	23
5.2	Özel IP Adresleri(Private IP Blocks)	24
5.3	Ağ Maskesi(Netmask)	25
5.4	CIDR Notasyonu	25
5.5	Alt Ağa Bölme	26
6	IP YÖNLENDİRME	28
7	Bilgisayar Ağları Modelleme	29
7.1	Simülatör & Emülatör	29
7.2	Ağ Modelleme Platformları (Ücretsiz Olanlar)	30
8	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	31
9	EKLER	32

ŞEKİL LİSTESİ

1	AĞ Katmanı	5
2	TCP Protokolü	6
3	UDP Protokolü	6
4	Bant Genişliği	9
5	İki telli Bakır Kablo	11
6	Koaksiyel Kablo	12
7	Topolojiler	12
8	Bus Topolojisi	13
9	Halka-Ring Topolojisi	13
10	Yıldız-StarTopolojisi	14
11	Örgü-Mesh Topolojisi	14
12	Bükümlü çift kablodan bir kesit	15
13	kablolar	16
14	kablolar-örnek	17
15	fiberkablo	18
16	single-multimode	19
17	fibersonlandırma	20
18	Cisco Packet Tracer arayüzü. Sol tarafta "mantıksal", sağ tarafta "fiziksel" görünüm .	30

TABLO LİSTESİ

1	Kapsülleme	4
2	TCP vs UDP	7
3	Örnek	7

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, 2022 yılında BŞEÜ Bilgisayar Mühendisliği 4. sınıf öğrencilerinin önerisi üzerine başlatılmıştır. El yazısı ile yazılmış ve eski kalmış olan ders notlarının kolay güncellenmesi ve güncel tutulması amacını taşımaktadır.

Katkıda bulunanlar:

- İbrahim Khalil Atteib Yacoub
- Aleyna Çelik
- ...
- ...

,

1 GİRİŞ

...

2 OSI MODELİ (OSI KATMANLARI)

Bir bilgisayardan gönderilen bir bilginin diğer bilgisayara nasıl ulaştığını anlatmak için tasarlanmıştır. İletişimi 7 katmanlı mimarı ile tanımlar. Ağ elemanlarının nasıl çalıştığını ve verinin iletimi sırasında hangi işlemlerden geçtiğini kavramak için kullanılan rehberdir. OSI Katmanlarının mantığını anlamak ağları planlamak, ağ üzerinden çalışan program yazmak ve ağ sorunlarını çözmek için önemlidir.

2.1 Katmanlar

1. Fiziksel (Physical)
2. Veri Bağı (Data link)
3. Ağ (IP)
4. Taşıma (Transport)
5. Oturum (Session)
6. Sunum (Presentation)
7. Uygulama (Application)

2.1.1 Fiziksel Katmanlar

Haberleşme kanalının elektriksel ve mekanik olarak tanımlandığı katmandır. Bir uçtan gönderilen sinyalin karşı uca iletilmesinden sorumludur. Sayısal haberleşmede en küçük birim bit olduğundan bu katmanın hızı **(bps) (b/s) bit/saniye** cinsindendir. Birinci katman donanımları:

1. Bakır ve fiber optik kablolar
2. RF (Antenler)
3. Sinyali(işareti) elektrik olarak yükselten ve çoklayan HUB cihazları
4. Kablosuz iletişimde kullanılan hava

2.1.2 Veri Bağı Katmanı

Verinin fiziksel ortamdan güvenli bir şekilde taşınmasından sorumlu olan katmandır. Kaynaktan çıkan verilerin(bitler) hedefe ulaşan verilerle aynı olup olmadığını sınavan sistemler kullanılır. En çok kullanılan hata bulma algoritmaları **eşlik biti (parity check)** ve **CRC algoritmasıdır**. Verinin doğru olup olmadığına bakmaz, sadece sağlamlığını kontrol eder. Bu katmanda üst katmandan gelen veriler çerçeve (frame) adı verilen paketleme işlemini tabi tutulur. Kapsülleme de denir. Birbirine doğrudan bağlı ağ cihazlarının aynı kapsülleme yöntemini (ikinci katman protokolünü) kullanması gerekir.

Kaynak	Veri	Hata Denetimi
--------	------	---------------

Tablo 1: Kapsülleme

Günümüzde en yaygın ikinci katman protokolleri

Yerel ağda (LAN) : Ethernet

Uzak ağlarda (WAN) : AIM, PPP, Frame, Relay, Metroethernet

Anahtarlama

■ **Devre Anahtarlama:** Veri aktarımı, fiziksel değişiklikle yapılır.

■ **Paket Anahtarlama:** Veri aktarımı, her bir veri paketi için hesaplanarak, yazılımsal olarak yapılır.

Ethernet protokolünde kaynak ve hedef adresleri olarak MAC adresi (fiziksel adresi) kullanılır. Çakışmaları engellemek için aynı ağda iki MAC adresi olmamalıdır.

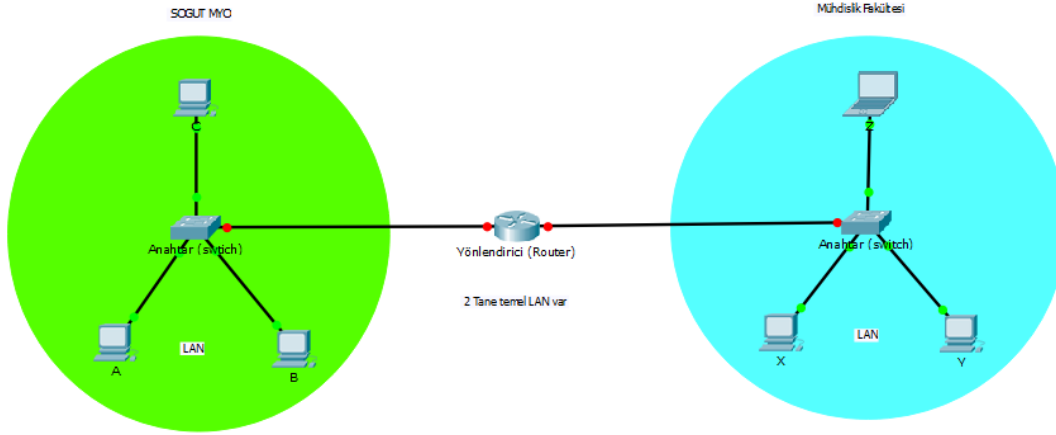
Anahtarlar (switch) bu katmanda çalışır. Anahtarlar portlarına bağlı olan cihazların MAC adreslerini bilmek zorundadır (otomatik öğrenir). Bu şekilde iki farklı portu arasındaki trafiği diğer cihazlar görmeden aktarabilirler. **HUB'lardan en önemli farkı budur.**

2.1.3 AĞ Katmanı (IP)

İnternet dünyanın farklı yerlerindeki ağlar üzerinden erişebilir kiler katman budur. Kaynak ve hedef olarak IP¹ adresi kullanılır. IP yönlendirilebilir bir protokol olduğundan her türlü veri ağı

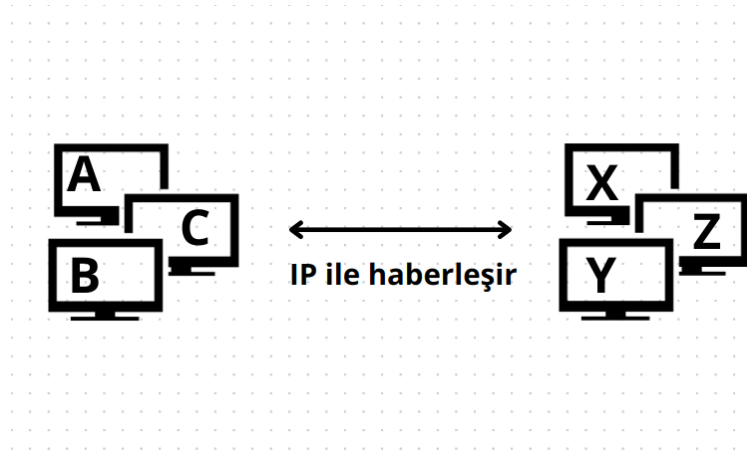
¹IP => Internet Protocol

üzerinden haberleşmeye olarak sağlanır. Bu katman en önemli görevi yönlendirme işlemidir. Yönlendirme işlemi birden fazla ağ arayüzüne (network interface) sahip olan yönlendirici(router) adı verilen cihazlar tarafından yapılır. IP internetin temel protokolüdür. Yani bir PC internete bağlanacaksa IP'yi mutlaka biliyor olmalıdır. Bazı anahtarlar üçüncü katmanda da çalışabilmektedir.

Şekil 1: Ağ Katmanı

- A,B,C aynı ağdadır. Birbirleriyle MAC adresleriyle haberleşir (2. katman).
- X,Y,Z aynı ağdadır. Birbirleriyle MAC adresleriyle haberleşir (2. katman).

! En küçük birimine paketleme denir.

2.1.4 Taşıma Katmanı

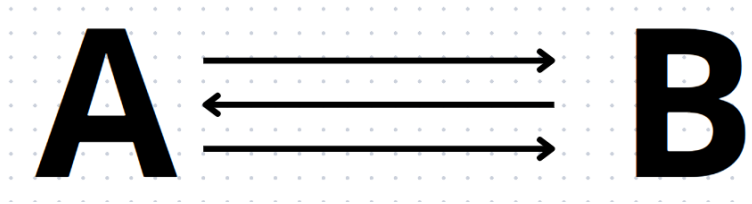
İnternette IP üzerinde kullanılan 2 tane 4. katman protokolü vardır. Bunlar **TCP** ve **UDP** dir. Bu katman uygulama programları için seri iletişim kanalları kuran katmandır. Bu kanallar port

adı verilen servis numaralarıyla kurulur.

TCP²: Bağlantı temelli bir protokoldür. Trafik başlamadan önce karşıdaki uca müsait olup olmadığı sorulur. Bu yönüyle telefon görüşmesine benzer.

UDP³: Bağlantı temelli değildir. Trafik doğrudan başlatıldığı için paketlerin iletimi garanti edilmez. SMS gönderimine benzetilebilir. Özellikle gerçek zamanlı görüntü ve ses taşıma uygulamalarında elverişlidir. **TCP**'ye göre daha **hızlıdır**.

Örnek: 3 way handshaking - 3 aşamalı el sıkışma Oturum açıldıktan sonra ilk olacak - Veri kaç

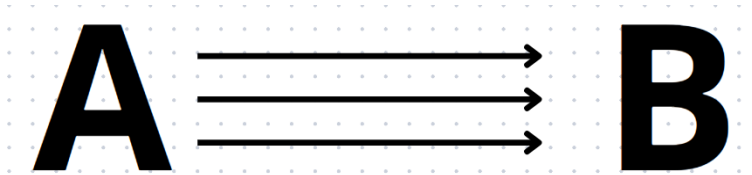
Şekil 2: TCP Protokolü

parçada gönderilecek

1GB filmi

80 segmentte \Rightarrow (1180 2180 80/80) bunlar paketlenir.

TCP'de sadece yavaşlama olacak görürüz. En önemli avantajı budur.

Şekil 3: UDP Protokolü

UDP'nin avantajı hızlı **TCP**'ye göre. Dezavantajı ise güvensiz.

Örneğin: İnternette radyo dinleyeceğiz bunu **UDP** ile dinlemek zorundayız, çünkü GB belli değil. **TCP**'de önemlidir.

Dördüncü katmanın bir başka görevi de üst katmanlardan gelen veriyi bölümleyerek daha küçük parçalara ayırmaktır. Bu parçalara **segment** denir.

²TCP \Rightarrow Transmission Control Protocol

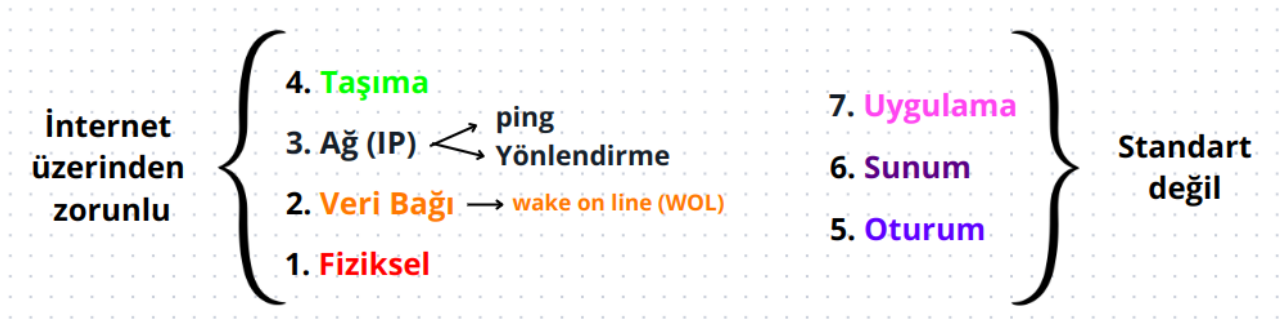
³UDP \Rightarrow User Datagram Protocol

TCP	UDP
Güvenli (oturum temelli)	Oturum yok
Yavaş	Hızlı

Tablo 2: TCP vs UDP

2.1.5 Uygulama Seviyesi Katmanlar

Aslında uygulama seviyesi sadece 7. katmandır. Ancak 5 ve 6 yaygın kullanılmadığından ve farklı uygulamalar arasında standart olmadığından bu derste üçüncü tek başlıkta inceliyoruz. Uy-

gulama programları genellikle 7. katmanda ulaşmakta ve genellikle doğrudan 4. katman ile iletişime geçmektedir.

TELNET: Ağlarda yönetim ve kontrol amaçlı kullanılır. Ağ cihazlarının genellikle tamamı **telnet** ile yönetimi destekler. 2 cihaz arasında 4. katmanda bağlantı (erişebilirlik) kontrolü yapmak için **telnet** kullanılır.

** Port tarama uygulamaları

4. katmanda açık olan **TCP/UDP** portlarını tarar.

nmap: TCP yada UDP'ye kadar **0-65536**'ye kadar port taraması yapar.

OBS	Uzak masaüstü	nmap -> OS dedikten
Port tarama	TCP 3389	obs.bilecik.edu.tr
79.123.244.212 -> IP	79.123.244.212 start IP	cevaplar
TCP 80 open	79.123.244.212 end IP	tahmin

Tablo 3: Örnek

2.1.6 Aktarım Verimliliği

! Veri bloğu ne kadar büyürse, verim o kadar artar.

$$\text{Aktarım Verimliliği} = \frac{\text{Veri}}{\text{Veri} + \text{TCP/UDP} + \text{IP başlığı} + \text{Ethernet başlığı}}$$

MTU⁴: Maksimum veri miktarını belirler. Ethernet bağlarında MTU değeri varsayılan olarak **1500 byts/kapsül**

PPL⁵: Paketlerin Ağda sonsuz kadar dolaşmaması için geçen süredir.
PPL değeri genellikle **128**'dir.

! Paket noktalar arasında her aktarıldığında **PPL değeri azalır**.

⁴MTU => Maximum Transmission Unit

⁵PPL => Time to Live (Yaşam süresi)

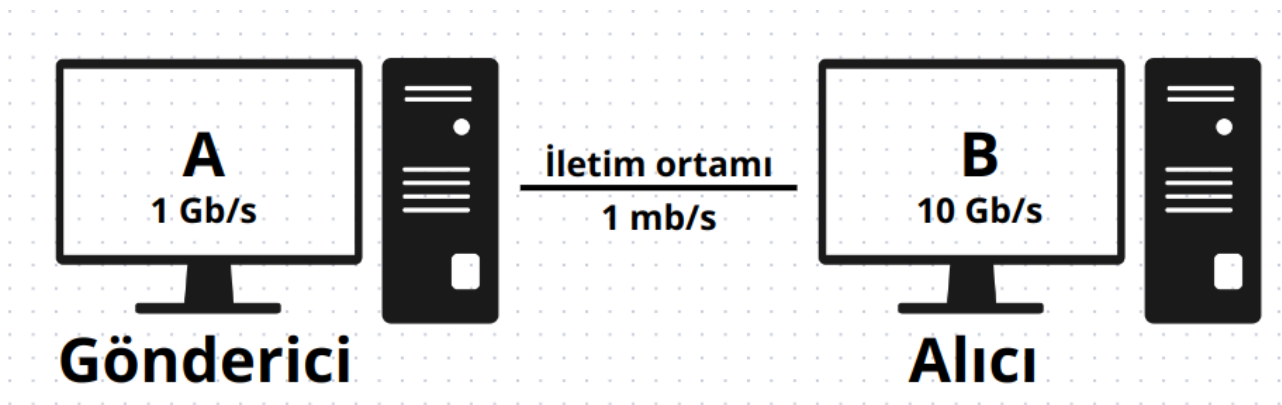
3 TEMEL KAVRAMLAR

3.1 Band Genişliği (Bandwidth)

Haberleşme kanalının veya iletim ortamının kapasitesini ifade etmek için kullanılır. Analog sinayallerde birini **hertz (hz)** iken digital sistemlerde **bps (b/s)**.

bir haberleşme sistemi, gönderirici, alıcı ve iletim ortamından oluşur. İletim kapasitesi en büyük olan bütün sistemin bant genişliği belirler.

Örnek:

şekil 4: Bant Genişliği

Soru

1. 240 mb büyüklüğündeki bir MP3 dosyası bir sistemde 4dk'da aktarılıyor. Bu sistemin aktarım kapasitesini (bant genişliğini) bulunuz.
2. MP3 yerine MPG olsaydı ne olurdu?

Çözüm

Bw=?

1. 4dk 240 mb => saniyede 1mb = **8mb/s**
2. Deęişim olmaz...

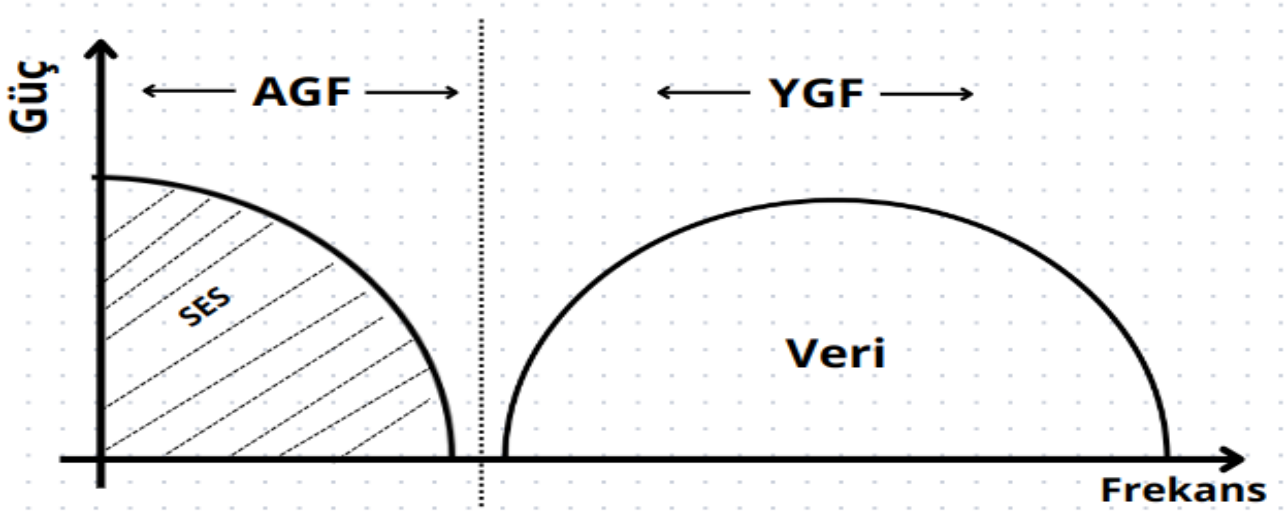
3.2 Temel Band (Base Band)

İletim ortamında tek bir frekans bandı kullanılır. Böylece teorik olarak iletim ortamının tüm kapasitesi tek bir kanal için kullanılır.

Örneğin: Ethernette bu band kullanır.

3.3 Geniş Band (Brood Band)

İletim ortamında birden fazla frekans bandı kullanılır. bulunur. Basit bir frekans band filtresi sayesinde kanallar ayrıştırılabilir. Telefon hattından aynı anda ses verinin taşınması buna örnektir.

3.4 Paralel ve Seri İletişim

Paralel iletişimde byte düzeninde iletişim sağlanır. İki uç arasında en az 8 tane fiziksel iletim ortamı olmalıdır. Band genişliği teorik olarak 8 kat daha fazla olduğu düşünülebilir. Ancak hem maliyet hem protokol tercihi hem de kullanılan topoloji gibi etkenler bu konuda etkilidir.

3.5 Haberleşme Kanalı Modları

- Simplex Kanal:** Televizyon ve radyo gibi yayının tek taraflı olarak yapıldığı kanallardır.
- Half-dupleks Kanal:** Çift yönlü iletişim vardır. Ancak aynı anda sadece bir taraf veri gönderebilir. Örnek olarak **telsiz**.
- Full-dupleks Kanal:** İki uc arasında iki tane simplex kanal vardır. Böylece aynı anda iki taraf veri gönderebilir ve alabilir. Örnek telefon görüşmeleri.

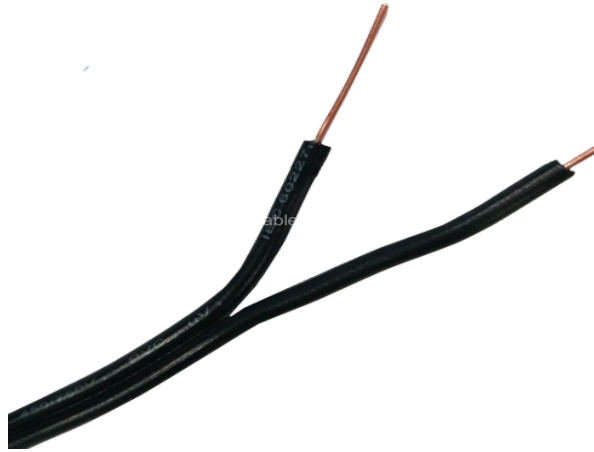
! Günümüzde tüm bilgisayar ağları **Full-dupleks**'dir.

4 İLETİM ORTAMLARI

Temelde atmosfer ve kablo olmak üzere iki farklı iletim ortamı mevcuttur. Atmosferde RF (radyo frekans) dalgalarını kullanarak iletişim gerçekleşir. Kablolarda ise genellikle fiberoptik ve bakır kablo kullanılmaktadır.

4.1 İKİ TELLİ BAKIR TELEFON HATTI

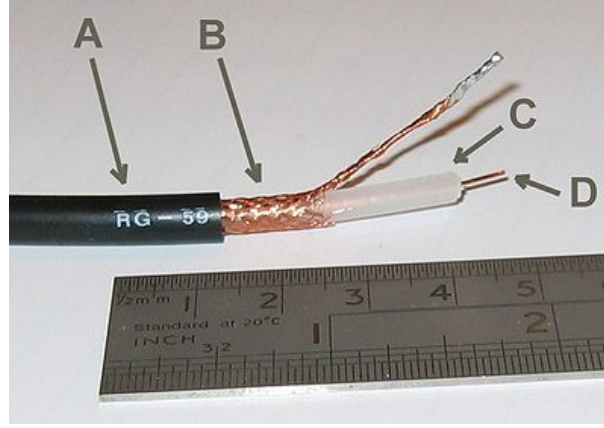
Telefon iletişimini sağlamak için tasarlanmıştır. Temel bant ve geniş bant internet hizmeti verilmektedir. Analog modülasyon teknikleriyle en fazla 56 k b/s'lik band genişliği sağlar. xDSL teknolojileriyle 25 Mb/s'lik bant genişliğine ulaşmaktadır.

Şekil 5: İki telli Bakır Kablo

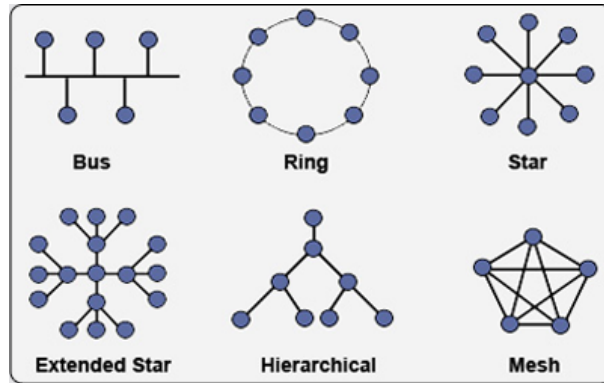
4.2 KOAKSİYEL (COAXIAL) KABLO

Genellikle elektriksel gürültünün yoğun olduğu şartlarda kullanılırdı. Yalıtkan bir tüpün içerisinde giden bir tel ve tüpün dışına sarılmış kafes şeklinde teller vardır. Yerel ağlarda (LAN) 180m'de(max) 10M b/s bant genişliği sağlar. Bu kullanımı 10 Base 2 olarak bilinir. Daha sonra 500 m mesafede çalıştırılacak hale getirilir. 10 Base 2 ismiyle standartlaştırılmıştır. 50 ohm'luk direnç değeri vardır. BNC tarzında konnektörler kullanılır. Günümüzde LAN'da hiç kullanılmamaktadır. Sebebi hem 10 Mb/s hızının çok düşük olması, hem de UTP kablolar kadar ekonomik ve işlevsel olmamasıdır. Bilgisayar ağlarında doğrusal (bus) topolojilerde kullanılmıştır.

Şekil 6: Koaksiyel Kablo

AĞ TOPOLOJİLERİ

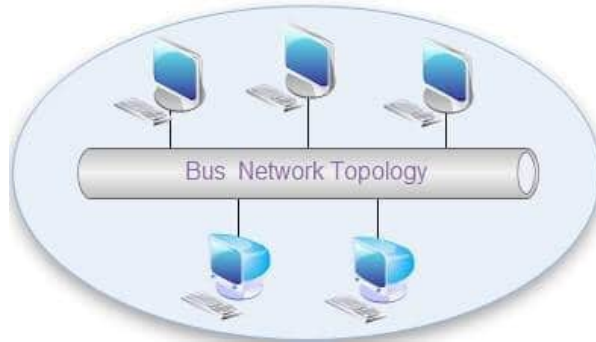

Şekil 7: Topolojiler

Ağ topolojileri nedir sorusunun en net cevabı, "bir ağı oluşturan cihazların fiziksel ve mantıksal yerleşimidir". Network Topology (Ağ Topolojisi) Yerel Ağ Alanı (LAN) içerisinde bulunan bilgisayarların fiziksel ve mantıksal yerleşimini ifade eder. Fiziksel Topoloji ağ içerisinde bulunan tüm cihazların birbirlerine nasıl bağlanacağını ve bağlantı için ne tür kablo kullanacağını belirtirken Mantıksal Topoloji bu cihazların nasıl haberleşeceğini belirtir ve bu cihazları ortak bir protokol altında birleştirir. Kullanılmak istenen Ağ Teknolojisine göre farklı ağ topolojileri kullanılmaktadır. Fiziksel Topolojinin 6 farklı çeşidi vardır. Bunlar Bus(Yol), Ring(Halka), Yıldız(Star), Ext Star(Gelişmiş Yıldız), Mesh(Örgü) ve Tree(Ağaç) topolojileridir. Broadcast(Yayın) ve Token Passing(İz) mantıksal topolojilere birer örnektir.

DOĞRUSAL (BUS) TOPOLOJİ

Doğrusal bir hat üzerinde bilgisayarların T konnektörlerle bağlanması şeklinde kurulur. Hattın her iki ucunda sonlandırıcı kullanmak zorunludur. Koaksiyel kablo kullanılır. Ağın herhangi bir noktasında arıza olması durumunda ağın tamamı çöker. Ağdaki veri trafiği tüm uçlara gider. Herkes herkesin trafiğini görebilir. Bu yüzden çok fazla **çakışma (colision)** olur.

Şekil 8: Bus Topolojisi

HALKA (RING) TOPOLOJİ

Doğrusal topolojiye benzer. Sonlandırıcı kullanılmaz. Hattın iki ucu birleşiktir. Hatta sanal bir jeton dolaşır(token). Jeton sırası gelen bilgisayar, jeton boş ise göndereceği veriyi hatta yerleştirir. Bilgisayarlar sırayla veri gönderdiklerinden çakışma daha azdır. Günümüzde hiç kullanılmamaktadır. Herkes herkesin verisini kullanabilmektedir.

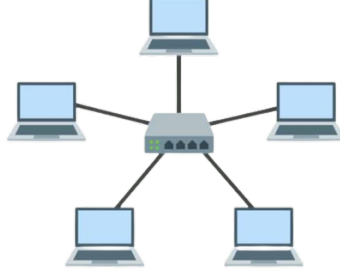

Şekil 9: Halka-Ring Topolojisi

YILDIZ (STAR) TOPOLOJİ

Merkezde dağıtıcı bir cihaz olur. Buradan tüm bilgisayarlara birer kablo gider. Ağın bir noktasındaki arıza sadece ilgili bilgisayarın ağ bağlantısına zarar verir. Genellikle (bükümlü çift (twisted

pair,xtp)) kullanılır. Trafiğin herkese mi gönderileceği ya da sadece ilgili uca mı gideceği dağıtıcıya bağlıdır. Dağıtıcının performansı ve kabiliyeti ağı doğrudan etkiler. Günümüzde en yaygın topolojidir.

Şekil 10: Yıldız-StarTopolojisi

ÖRGÜ (MESH)TOPOLOJİ

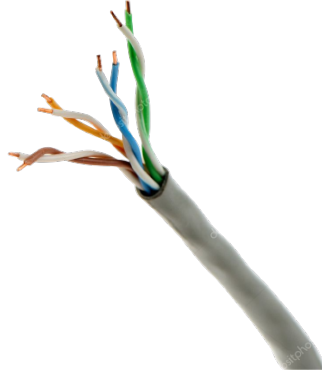

Şekil 11: Örgü-Mesh Topolojisi

Uçları arasında birden fazla rota üzerinde haberleşme imkanı olan yapılardır. Günümüzde genellikle farklı yıldız ağlar arasında yedekleme amacı olarak kullanılır.

4.3 BÜKÜMLÜ ÇİFT KABLO

İçerisinde 4 çift bakır kablo bulunur.Kabloların birbirleri üzerindeki direnç elektromanyetik etkisini azaltmak için ikişerli olarak sarılı durumundadırlar. Örneğin: UTP,CAT5,Ethernet Kablosu

Şekil 12: Bükümlü çift kablodan bir kesit

4.3.1 UTP (UNSHIELDED TWISTED PAIR) Korumasız Bükümlü Çift

8 iletkenin her biri ince bir yalıtkan ile kaplanmıştır. En dışında tamamını kaplayan bir yalıtkan vardır.

4.3.2 STP(SHIELDED TWISTED PAIR)

Her çiftin altında koruma (topraklama) vardır.

4.3.3 FTP(FOILED TWISTED PAIR)

4 çiftin tamamının etrafında folyo koruma vardır.

4.3.4 S/FTP

İkisinin de özelliğini taşımaktadır.

4.4 FREKANSLARINA GÖRE BÜKÜMLÜ ÇİFT KABLO

CAT:

CAT1-CAT3

Telefon hatlarında bulunur.

CAT5

En yaygın kullanılan ağ kablosudur. Azami 100m mesafe ve 10Mb/s destekler.

CAT6

100 m mesafede 1G b/s destekler.

10 BASE T Ethernet(Eth)

100 BASE T Fast Ethernet(Fa,Fe)

1000 BASE T Gigabit Ethernet(G,GE)

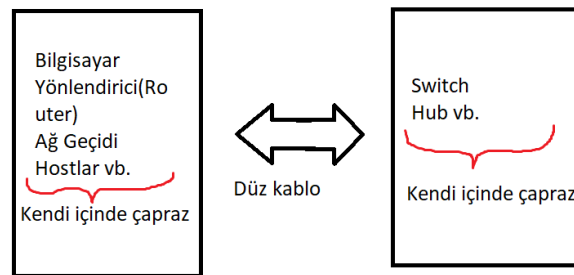
Bükümlü çift CAT5 VE CAT6 Kabloları sonlandırmak için RJ-45 adı verilen konnektörler kullanılır.

Bu kablolar iki farklı iki şekilde sonlandırılabilir.**568-A,568-B**

Kablonun iki ucunun aynı standartlarla sonlandırılmasına **düz (Straight kablo)** denir. İki ucunda iki farklı standartta sonlandırılma yapılırsa **çapraz(cross-over)kablo** adı verilir.

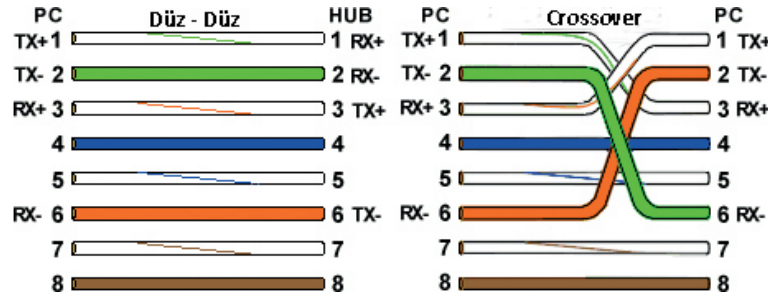
4.5 ÇAPRAZ VE DÜZ KABLO

Düz kablo, bir bilgisayarı yönlendirici gibi bir ağ hub'ına bağlamak için yerel alan ağlarında kullanılan bir tür bükümlü çift kablodur. Bu tür kablolar bazen yama kablosu da denir ve bir veya daha fazla bilgisayarın kablosuz bir sinyal yoluyla bir yönlendiriciye eriştiği kablosuz bağlantılara bir alternatiftir. Aynı türden iki cihazı bağlamak için genellikle bir çapraz kablo kullanılır. Düz kablo ve çapraz kablo tasarımları aynı standartların ve kuralların çoğunu kullanır.

Şekil 13: kablolar

Yeni ağ cihazlarının tamamı MDI/MDIX adı verilen teknoloji sayesinde karşıdaki cihazın ne tarz bir cihaz olduğunu anlar ve hangi iletkenin ne amaçla kullanılacağını buna göre düzenler. Diğerleri enerji göndermek için kullanılır.

Şekil 14: kablolar-örnek

FİBER OPTİK KABLolar

Fiber optik kablolar, veri göndermek için ışık sinyallerini kullanmaktadır. Bu kablolar elektrik kablolarına benzer. Ancak elektrik kablolarından farklı olarak ışığı taşımak için kullanılan minimum bir adet fiber optik içeren bir kablo çeşididir.

Fiber optik kablolar çeşitli özelliklere ve avantajlara sahiptirler. Fiber optik kablonun farklı alanlarda bu kadar sık tercih edilmesinin nedenleri kabloların bulundurduğu özellikler ve sunduğu bu avantajlardır.

Fiber Optik Avantajları

Elektrik parazitlerinden etkilenmez.

Sıcaklık değişimleri ve neme karşı dayanıklıdır.

Metalik kablolardan daha hafif ve daha küçüktürler.

Sinyal kaybı yok denecek kadar azdır ve sinyal güçlendirici ihtiyacını azaltır.

Sıcaklık değişimleri, su baskınları, şiddetli hava ve nem gibi çevresel parametrelere karşı dayanıklıdır.

Bu kablolarda iletim için ışığın yansımalarını kullanılır. Böylelikle bu kablolar çok daha uzun mesafelere veri iletimi yapılabilirler. Elektromanyetik enerji sızması meydana gelmediği için bilgi güvenliği sağlanmış olur.

Bu kablolar ile bilginin ekonomik, verimli ve hızlı bir şekilde ulaştırılması sağlanır.

Fiber Optik Dezavantajları

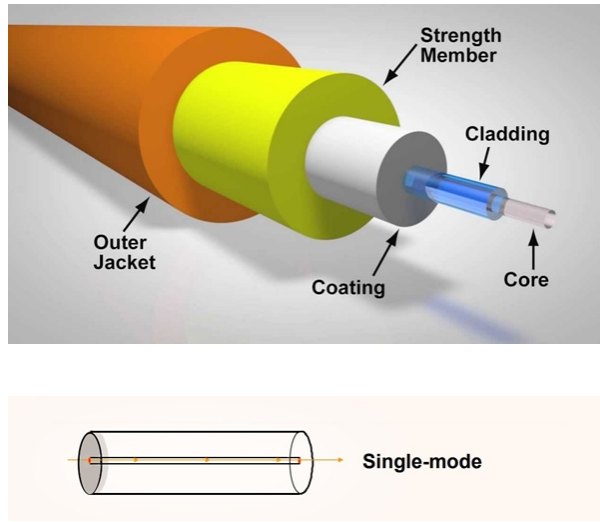
Sınırlı Uygulama — Fiber optik kablo sadece zeminde kullanılabilir ve zemini terk edemez veya mobil iletişim ile çalışmaz.

Düşük Güç — Işık yayan kaynaklar, düşük güçle sınırlıdır. Güç kaynağını iyileştirmek için yüksek güç yayıcıları bulunmasına rağmen, ek maliyet ekleyecektir.

Kırılganlık - Fiber optik, bakır tellere kıyasla daha kırılgandır ve hasara karşı daha hassastır. Fiber

optik kabloları bükmemeli veya bükmemelisiniz.

Mesafe — Verici ve alıcı arasındaki mesafe kısa olmalı veya sinyali arttırmak için tekrarlayıcılara ihtiyaç duyulmalıdır.

Şekil 15: fiberkablo

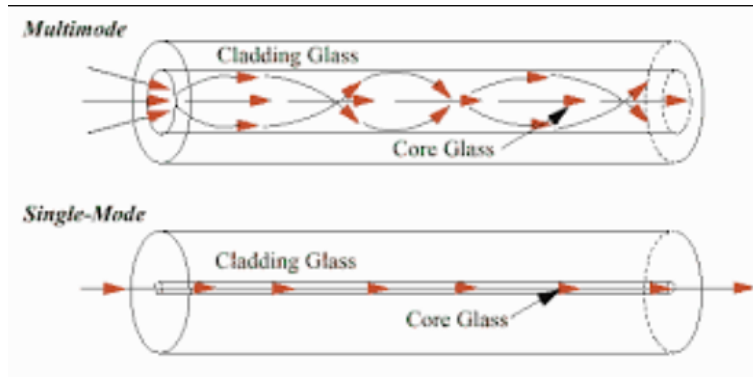
Veri optik dalgalar aracılığı ile ışığın yansıma kurallarına göre elde edilir. Elektriksel sinyallerine göre mesafeye bağlı zayıflama sinyalleri çok azdır. Bakır kablolarda olduğu gibi gerilim farkından kaynaklanan topraklama ihtiyacı yoktur. Fiberoptik kabloların yerel ağa bağlanmasında elektriksel sinyal ile optik dalgalar arasında çevrilmesi gerekir. Verici tarafından ışık kaynağı olarak lazer diyod(led), alıcı tarafında ise fotodiyod ya da foto transistör kullanılır.

4.6 FİBER OPTİK KABLO TÜRLERİ

Single mod(SM) ve Mlti mod(MM) olmak üzere ikiye ayrılır

Multi-Mode

Bina ya da kampüs içi kısa mesafelerde tercih edilir. Optik dalga üretmek için Led kullanılır. Verici ve alıcı maliyetleri single moduna göre yarı yarıya azdır. **Single-Mode** Hem daha uzun mesafelerde hem de daha yüksek band genişliğine imkan sağlar. Optik dalga üretmek için LazerDiyod kullanılır. Bu nedenle verici ve alıcı donanım maliyetleri daha fazladır.

Şekil 16: single-multimode

FİBER OPTİK ÇEVİRİCİLER

*F/O CONVERTOR

*F/O TRANSREİVER (ALICI/VERİCİ)

*GBIC (Switch modülü halindedir)

*STP (Switch modülü halindedir)

YEREL AĞLAR (LAN)

Kablo çekebileceğimiz (bize ait olan) yerler yerel ağlardır. Ağlarda band genişliği ,protokol,topoloji gibi altarnetifler isteğe göre özelleştirilebilir. Günümüz yerel ağlarında ethernet harici protokol kullanılmamaktadır.

ETHERNET PROTOKOLÜ

İlk kez "INTEL VE XEROX" tarafından geliştirilmiştir.Daha sonra IEEE(Institutue of Electrical and Electronical Enginner) tarafından 809.3 ismi ile standartlaştırılmıştır.

10 M b/s Ethernet Portları

10 Base 2 : 10 sayısı 10 m b/s'yi ifade eder.Base sözcüğü temel bandı ifade eder.En sondaki kablo türüdür.2 olduğunda ince (thin) kooksiyel kablodur.

10 Base 5 : Sondaki 5 Kalın(thick) kooksiyel kablo olduğunu belirtir.

10 Base T :Bükümlü çift kablo olduğunu ifade eder.

100 M b/s ETHERNET PORTLARI

100 Base Tx :Fast Ethernet Cat-5 kablo kullanılır.

100 Base Fx :F harfi Fiberoptik Kablo kullanıldığını belirtir.

1000 M b/s ETHERNET PORTLARI

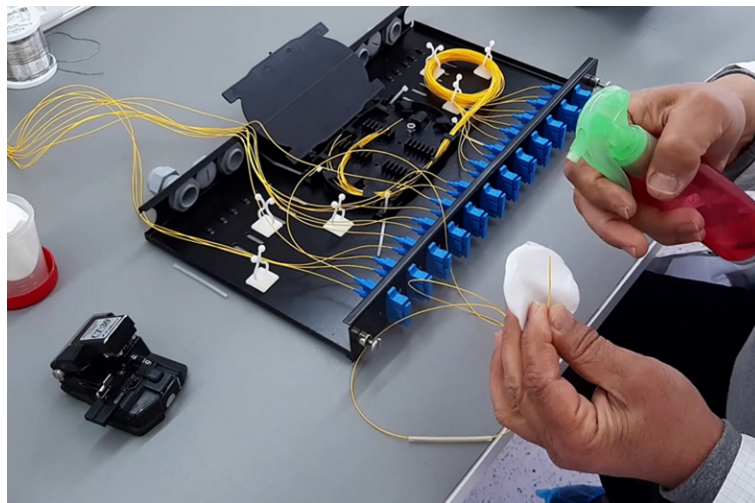
1000 Base-T : Cat5 ve Cat6 kablolar kullanılır.Ancak Cat6 tercih edilir.

1000 Base-Lx : L long kısaltmasıdır.SM,MM,FO kablolar kullanılır.Uzak mesafelerde tercih edilir.En önemli dezavantajı maliyetlerin SX'e göre fazla olmasıdır.

1000 Base-SX :Yalnızca mm FO kablolar kullanılır.Kısa mesafeleri destekler.Ekipmanları daha ucuzdur.

FİBEROPTİK SONLANDIRMA ŞEKİLLERİ

LC,SC,ST,FC sonlandırma mevcuttur.Günümüzde en yaygın olan "LC" tipi sonlandırma şeklidir.

Şekil 17: fibersonlandırma

*F/O eki füzyon cihazı ile yapılır.2 tane cam tüpleri kaynatarak birbirine ekler.

İşlemler mikron seviyesinde yapıldığından kendi mikroskobu olan ve hassasiyeti yüksek olan cihazlar kullanılır.

F/O kablo testleri "OTDR" isimli cihaz ile yapılır.

5 IP ADRESİ VE HESAPLAMALARI

32 bit uzunluğa sahip olan IP adresi 2 temel bileşene sahiptir.

1. Ağ tanımlayıcı
2. Host tanımlayıcı

NOT : Bir ağ içerisinde IP atanabilen ve kendisinin ağa bağlanma ihtiyacı olan bilgisayar, yönlendirici, güvenlik duvarı vb. cihazların tümüne host denir.

IP adresinin bu iki bileşeni hesaplanırken alt ağ maskesine ihtiyaç duyulur. Temel olarak alt ağ maskesi IP adresinin sınıfına göre belirlenir. IP adresleri 32 bitin sekizerli olarak gruplandırılması ve decimal olarak gösterilmesi şeklinde olur. Bu 8 bitlik grupların her birine oktet denir. Her oktet birbirinden nokta ile ayrılır.

ÖRNEK :

00001010.	00000000.	00000001.	10000000
10.	0.	1.	128
Her sekizerli			
grup bir oktet			

Bir IP adresinin bağlı olduğu sınıf ilk oktetinden anlaşılır.

00001010.00000000.00000001.	10000000
ağ tanımlayıcısı	host tanımlayıcısı
24 bit ile 2^{24} tane ağ tanımlanabilir	8 bit ile $2^8 = 256$ tane ağ tanımlanabilir

ÖRNEK : 16 tane IP adresini bölüyoruz. (2^4 bit)

Görsel-1

NOT : Ağlardaki bilgisayar sayıları(kullanılabilecek ip sayıları) belirlenirken maksimum kapasite 2^n 'nin kuvveti 2^n alınarak belirlenir.

ÖRNEK : Bir şirketin iki farklı şubesinde 120 ve 280 adet bilgisayar kullanılmaktadır. Bu şirketler için optimal ağ büyüklüklerini hesaplayınız.

$$120 \Rightarrow 2^n = 2^7 \Rightarrow 128$$

$$280 \Rightarrow 2^n = 2^9 \Rightarrow 512$$

NOT : Host tanımlayıcısı kısmında belirtilen bitlerde elde edilebilecek en büyük sayı o ağda kullanılabilecek IP adresi sayısıdır. Her ağın ilk IP adresi "ağ adresi" ve son IP adresi "yayın adresi" olarak kullanıldığından her ağda kullanılabilecek host sayısı IP sayısından 2 eksiktir.

Host bitleri : n tane

Ağdaki IP adresi : 2^n tane

Ağda kullanılabilecek host sayısı $2^n - 2$

ÖRNEK : 10.9.8.0 IP adresinin 30. bitten sonrasının bulunduğunu varsayalım. Alt ağ IP adresinin kullanım amacına göre yazalım.

.....

30 bit 2bit

IP sayısı $2^2 = 4$ tane Host sayısı $2^2 - 2 = 2$ tane

1.IP adresi 10.9.8.0 -> Ağ adresi

2. ve 3. IP adresi 10.9.8.1 ve 10.9.8.2 -> Hostlar için kullanılabilir

4. IP adresi 10.9.8.3 -> Yayın adresi

NOT :

Ağ sayısı	Host sayısı	Toplam host sayısı
1	16	14
2	8	$2(8 - 2) = 12$
4	4	$4(4 - 2) = 8$

5.1 IP Sınıfları

IP'nin ilk tasarlandığı sıralarda ortaya çıkmış bir kavramdır. Kurumlarda IP adresleri tahsis edilirken ihtiyaca göre optimal sayıda verebilmek için tasarlanmıştır. En büyük IP sınıfı A sınıfı, en küçük IP sınıfı C sınıfıdır.

A sınıfı : İlk biti(MSB) 0 olan IP adresleridir.

01111111.11111111.11111111.11111111

127 255 255 255

İlk oktet 0-127 arasında olur. Varsayılan ap maskesi 255.0.0.0'dır. A sınıfı bir IP adresinde 2^{24} tane IP oluşturulabilir.

B sınıfı İlk iki biti 1.0 şeklindedir. Ondalık formda ilk oktet 128 ve 191 arasındaki adreslerdir. Varsayılan alt ağ maskesi 255.255.0.0'dır. B sınıfı bir IP adresinde 2^{16} tane IP oluşturulabilir.

C sınıfı İlk üç biti 1.1.0 şeklindedir. Ondalık formda ilk oktet 192 ve 223 arasındaki adreslerdir. Varsayılan alt ağ maskesi 255.255.255.0'dır. B sınıfı bir IP adresinde 2^8 tane IP oluşturulabilir.

D sınıfı İlk dört biti 1.1.1.0'dır. Ondalık formda ilk oktet 224-239 arasındadır. Multicast(Çoklu yayın) olarak bilinir. Normalde hostlarda kullanılmaz.

E sınıfı 240-248 ile başlar. Deneyisel amaçlar için rezerve edilmiştir. Normalde hostlarda ve ağlarda kullanılmaz.

A sınıfı 0-127

B sınıfı 128-191

C sınıfı 192-223

D sınıfı 224.0.0.0 | Kullanmıyoruz

E sınıfı 255.0.0.0 | Kullanmıyoruz

Peki neden böyle bir sınıflandırma yapıldı?

Ağ biti	Host bitleri	Her ağdaki IP sayısı
8	24->A sınıfı	2^{24} tane IP
16	16->B sınıfı	2^{16} tane IP
24	8->C sınıfı	2^8 tane IP

ÖRNEK : 132.x.x.x IP adresi B sınıfıdır. 132.45.x.x IP adresinin ilk iki oktet ağ tanımlayıcısı son iki oktet host tanımlayıcısıdır. 2^{16} tane IP alabilir.

112.x.x.x IP adresi A sınıfıdır. 2^{24} tane IP alabilir.

193.140.253.x IP adresi C sınıfıdır. 2^8 tane IP alabilir.

5.2 Özel IP Adresleri(Private IP Blocks)

İnternette kullanılmayan IP adresleridir. İnternet üzerinde hiçbir yönlendirici tarafından yönlendirilmeyen IP adresleridir. Bu adreslerin kullanım amacı test uygulamaları ve NAT uygulamaları gibi durumlardır. IP adresleri tükendiğinden kurumlarda kullanılan bilgisayarların tamamına yetmemektedir. Bu nedenle günümüzde kurumların iç ağlarında özel IP adresleri istenilen sayıda kullanılabilir.

- 10.0.0.0/8 -> 2^{24} IP adresi
- 172.16.0.0 -> 2^{20} IP adresi
- 192.168.0.0 -> 2^{16} IP adresi

NAT(Network Address Translation)

-Görsel NAT

5.3 Ağ Maskesi(Netmask)

IP adreslerinin bitlerden oluştuğunu ve iki bileşeni olduğunu biliyoruz. Bu iki bileşenin hangi bittten ayrılacağını bulmak için ağ maskesi kullanılır. Ağ maskesi herhangi bir IP adresi ile ikilik sistemde çarpılırsa(ve işlemi) çıkan sonuç ağın adresini verir.

ÖRNEK :

IP : 192.168.1.75

Ağ maskesi : 255.255.255.0

11000000.10101000.00000001.01001011

11111111.11111111.11111111.00000000

11000000.10101000.00000001.00000000

Ağ adresi 192.168.1.0

5.4 CIDR Notasyonu

Elimizde sadece IP adresleri olduğunda ağla ilgili yeterli bilgiye ulaşamadığımızı, ilave olarak IP adresinin hangi bittten bölündüğünü bilmemiz gerektiğini biliyoruz. Bunun için ağ maskesine alternatif olarak CIDR Notasyonu kullanılmaktadır. Bu gösterim şeklinde IP adresinin sağına "/" işareti konulup bölünen bit numarası yazılır.

ÖRNEK :

192.168.1.75 IP adresli ve 255.255.255.0 ağ maskesine sahip bir cihazın CIDR notasyonu 192.168.1.75/24 şeklindedir.

10.1.0.0 ve 255.0.0.0 ise 10.1.0.0/8 olarak gösterilir.

10.9.8.0 ve 255.255.255.128 ise 10.9.8.0/25 şeklinde gösterilir. (128 ikilik tabanda 10000000 şeklinde gösterildiğinden soldan 25 tane 0 vardır.)

5.5 Alt Ağa Bölme

IP adresi ve ağı temsil eden bit sayısı belirli olan bir ağ birden fazla küçük ağlara bölünebilir. Alt ağa bölme işlemi alt ağ maskesinde bir bit kaydırılarak yapılır. Bu şekilde 2^n tane alt ağ bölme işlemi yapılabilir.

ÖRNEK :

a) 10.0.0.0/24 ağını iki ayrı ağa bölelim.

b) Yeni oluşturulan ağlar için 10.0.0.100 ve 10.0.0.150 IP adreslerinin aynı ağda olup olmadıklarını hesaplayın. (İpucu : Ağ adresi = IP x Ağ maskesi)

c) 128 IP'li ağların her birini ikiye bölünüz.

Çözüm :

a)

Ağ : 10.0.0.0/24

Ağ maskesi : 255.255.255.0 (24 tane 1 8 tane 0 var. 2^8 tane IP var)

Ağ maskesi : 11111111.11111111.11111111.00000000 ağ maskesinde 1 bit sağa kaydırduğımızda 25 tane 1 7 tane 0 olacaktır. $2^7 = 128$ tane IP elde edilir.

1 bit kayarsa $2^1 = 2$ alt ağ 2 bit kayarsa $2^2 = 4$ alt ağ :n bit kayarsa 2^n alt ağ elde edilebilir.

10.0.0.0/25 notasyonuna sahip bir ağda 1. alt ağ 10.0.0.0 IP adresiyle başlar. 128 adet IP tanımlanır. Son IP 10.0.0.127 olur. 2. alt ağ ise 10.0.0.128 IP adresinden 10.0.0.255 IP adresine kadar 128 adet IP alabilir.

	Ağ adresi	Yayın adresi	Ağ maskesi	IP sayısı	Host sayısı
1.ağ	10.0.0.0/25	10.0.0.127	255.255.255.128	128	126
2.ağ	10.0.0.128/25	10.0.0.255	255.255.255.128	128	126

b)

$$00001001.00000000.00000000.01100100 = 10.0.0.100$$

$$\text{ağ maskesi: } 11111111.11111111.11111111.00000000 = 10.0.0.128$$

$$00001001.00000000.00000000.10010110 = 10.0.0.150$$

Son oktetleri farklı olacağından aynı ağda değildir.

c)

1.ağ	2.ağ
10.0.0.0/25	10.0.0.128/25

Ağ maskesi 255.255.255.128

1111111.11111111.11111111.10000000

Yeni oluşan ağ maskesi 255.255.255.192

1.ağ 10.0.0.0 ->ağ
 10.0.0.63 ->yayın

2.ağ 10.0.0.64 ->ağ
 10.0.0.127 ->yayın

3.ağ 10.0.0.128 ->ağ
 10.0.0.191 ->yayın

4.ağ 10.0.0.192 ->ağ
 10.0.0.255 ->yayın

SORU : 10.9.6.0/25 ağını 4 ayrı ağa bölünüz.

Ağ maskesi 255.255.255.0 11111111.11111111.11111111.0

Yeni ağ maskesi : 11111111.11111111.11111111.11100000 ($2^5 = 32$ IP var.)
 : 255.255.255.224

10.0.0.0 10.0.0.64

10.0.0.31 10.0.0.127

6 IP YÖNLENDİRME

7 Bilgisayar Ağları Modelleme

7.1 Simülatör & Emülatör

Bilgisayar üzerinde bir ağı modellemek için; simülatör ve emülatör şeklinde iki tür program kullanılmaktadır:

Simülatör: Gerçek ortamdaki sistemler ile (çok benzese de) birebir aynı şekilde çalışmaz. Uçuş simülatörleri buna örnek gösterilebilir. Gerçek sistemlerde kullanılan donanımların üzerindeki yazılımlar bunda kullanılmaz, simülatörlerde kullanılan sanal cihazlarda özel geliştirilmiş ve kısıtlı yazılımlar çalışır. Ayırık zamanda çalışır: gerçek hayatta binlerce saat sürecektir bir işlem 1 saniyede yapılabilir; gerçek hayatta 1ms içerisinde biten bir eylem saniyelerce sürecektir şekilde yavaşlatılabilir.

Emülatör: Gerçek cihazlarda kullanılan yazılımlar doğrudan burada da çalıştırılır. Virtualbox üzerinde Windows çalıştırmak için, gerçek Windows kurulumu yaptığımızı hatırlayın. Donanımlar sanallaştırılır ama donanımlar üzerinde gerçek yazılımlar (işletim sistemleri) kullanılır. Gerçek zamanda çalışır.

Simülatör ve emülatör kavramlarını bilgisayar ağları konusu özelinde özetlemeye çalışalım.

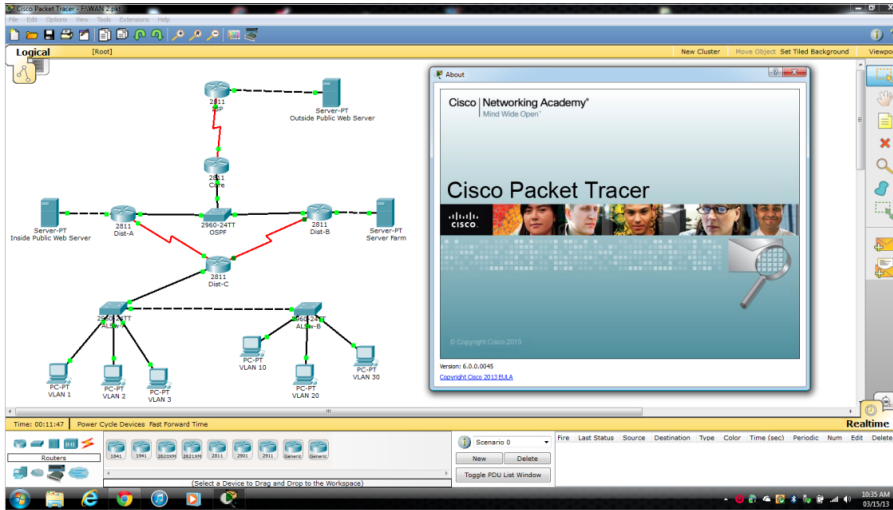
İnternet'in ortak dilinin IP olması gibi, bilgisayar ağlarında ortak donanım da Cisco firmasının ürünleridir. Pazara erken girmiş olması, ürünlerinin kaliteli olması, geniş ürün yelpazesi olması, bol miktarda dokümanı olması, kullanıcı sayısının çok olması, vb. nedenlerle bilgisayar ağları çalışan hemen herkes Cisco cihazlara hakim olmaktadır. Bu nedenle, ağ modelleme programlarında öncelikle Cisco cihazlara (yönlendirici, anahtar, vb.) destek sağlanmaktadır.

Emülatör uygulamalarında, *-simülatörlerden farklı olarak-* gerçek Cisco işletim sistemi kullanılması gerekmektedir. Gerçek işletim sistemi kullanıldığı için, gerçek cihazlarla yapılan fiziksel ağ uygulamalarına çok yakın bir çalışma ortamı sağlamaktadır. Bunun en büyük dezavantajı ise Cisco işletim sistemleri ücretli olduğu için ilave maliyet çıkarmasıdır. Diğer taraftan; bu işletim sistemlerinin İnternet'in yeraltı dünyasında yaygınlaşması gibi illegal durumlara da sebebiyet vermektedir.

7.2 Ağ Modelleme Platformları (Ücretsiz Olanlar)

Cisco Packet Tracer

Cisco firması tarafından geliştirilmektedir. Cisco'nun Networking Academy adı altında vermiş olduğu eğitimlerde katılımcılara verilmektedir. Bunun haricinde satışı bulunmamaktadır. Simülasyon tarzında bir uygulamadır.

Şekil 18: Cisco Packet Tracer arayüzü. Sol tarafta "mantıksal", sağ tarafta "fiziksel" görünüm

8 SONUÇLAR VE ÖNERİLER

9 EKLER